

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

Анотація. У статті досліджено вплив глобалізації конкуренції на соціально-економічний розвиток України.

Ключові слова: глобальна конкуренція; економічний розвиток України; міжнародна торгівля; світовий ринок.

GLOBALIZATION OF COMPETITION AND ITS IMPACT ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Abstract: In article examines the impact of globalization of competition on the socio-economic development of Ukraine.

Keywords: global competition; economic development of Ukraine; international trade; world market.

Портер розуміє конкуренцію вузько як боротьбу за ринковий попит. На наш погляд, такий підхід може бути прийнятним у рамках маркетингового підходу, але не економічного [2, с. 72–73].

Зовнішня форма прояву глобальної конкуренції — конкуренція на ринках багатьох країн не має нічого принципово нового порівняно з тим, що мало місце до початку процесу глобалізації. Сутність глобальної конкуренції протилежна тому, що відбувається у зовнішній її формі. Світовий конкурентний процес характеризується двома різними типами конкуренції. Один із них характеризується множинністю національних ринків, на яких діють суперники. Його специфіка полягає у тому, що суперники одночасно ведуть конкурентну боротьбу на ринках багатьох країн. Один і той самий учасник конкуренції може бути лідером на одному національному ринку та аутсайдером на іншому. Налаштована кожним суперником конкурентна перевага жорстко прив'язана до національного галузевого ринку.

Зовсім іншу природу має інший тип суперництва на світових ринках. Його відмітна ознака — глобальний характер дії конкурентної переваги, що походить із глобального характеру діяльності фірми. Учасникам глобальної конкуренції, щоб отримати чи не втратити конкурентну перевагу, доводиться конкурувати на ринках усіх країн, де присутні конкуренти. У світовій конкуренції конкурентні умови на ринках однієї країни безпосередньо залежать від конкурентних ситуацій, що складаються на відповідних ринках в інших країнах. При цьому конкурентна позиція, яку займає суперник на ринку однієї з країн, істотно впливає на положення, яке він займе на ринках інших країн. Це означає, що глобальна конкуренція — це конкуренція, яка ведеться суперниками одночасно на ринках різних країн, але на тих самих умовах [3].

Глобалізація ринків – наслідок глобалізації конкуренції, а глобальна конкуренція – фактор підриву конкурентної стійкості фірм. Причиною цього є різна природа конкуренції на національному та глобальному рівнях. Глобальна конкуренція - це форма взаємодії, покликана реалізувати конкурентний принцип взаємодії капіталів у світовому масштабі: винагорода на основі єдиних критеріїв та рівна норма прибутку на рівновеликий капітал. Міжгалузева конкуренція згладжувала різницю у галузевих умовах функціонування капіталів. Глобальна конкуренція вирішує те саме завдання, але масштабніше, згладжуючи відмінності серед капіталів, що функціонують у різних країнах. Якщо міжгалузева конкуренція сприяла вирівнюванню галузевих норм прибутку у межах національних економік, то глобальна конкуренція вирішує таку ж завдання, але вже у межах світового господарства, нівелюючи особливості національної власності та територіальної прив'язки капіталів [4]. Суть справи полягає не в тому, що німецький капітал конкурує, наприклад, з японським капіталом або якимось іншим, а в тому, що капітали, що діють на глобальних ринках, є частинами цілого — світового фінансового капіталу, суперничаючи між собою як члени єдиного для них безлічі і на тих самих принципах. Результат дії міжгалузевої конкуренції - формування цін виробництва, що виступають своєрідними центрами, на основі та навколо яких формуються ринкові ціни, що забезпечують реалізацію рівного принципу винагороди всіх суперників без урахування їх галузевої спеціалізації. За аналогією з цим механізм глобальної конкуренції забезпечує формування світових

цін виробництва, що виконують ту саму функцію, лише у світовому масштабі. Тому визначення глобальної конкуренції як форми суперництва між капіталами різних країн чи капіталами, що одночасно діють на ринках багатьох країн, є спрощенням. Глобальна конкуренція — це форма суперництва між капіталами, що діють на всесвітньому рівні, де їхня національна приналежність уже не має суттєвого значення. Існує цілісний конкурентний простір, що характеризується єдністю умов суперництва незалежно від просторового розташування ринків та суб'єктів конкуренції. Проявляючись у світових цінах, глобальна конкуренція перетворюється на абсолютно анонімну та всюди присутню силу, яка встановлює вимоги до умов виробництва у вигляді належної його продуктивності та задає критерії оцінки його ж результатів. Тому глобальна конкуренція — це завжди боротьба за світове лідерство.

Сьогодні Україна, яка постачає на світовий ринок в основному продукцію незначного рівня переробки, інтегрується у світове господарство за схемою напівсировинного приладу. З точки зору країн ЄС Україна, конкурентоспроможна за бажаною для них ресурсною складовою, опиниться на периферії світового господарства, що сформує нестійкий стан, оскільки будь-яка криза в центрі світової економіки (розвинені країни) буде згладжуватися за рахунок його периферії. Крім цього, сировинна спеціалізація не забезпечить значного розширення робочих місць і закріпить технологічну залежність від розвинених країн. Поглибитися економічна та політична дезінтеграція України з усіма можливими наслідками. Населення країни зменшується, може статися злам системи соціального захисту. Конкурентним буде лише набір секторів, що включені у світове господарство.

Успішність Угоди про ЗВТ між Україною та ЄС у контексті розвитку торгівлі продукцією аграрного сектору підтверджується зростанням експорту до ЄС на 46,6% у 2019 р. порівняно з 2016 р. Такі результати дають підстави стверджувати, що українська аграрна продукція конкурентоспроможна на європейських ринках збуту та користується постійним попитом; при цьому вона відповідає стандартам якості ЄС. Основу аграрного експорту до країн-членів ЄС склали такі групи, як: 1) 10 «Зернові культури» – 37,5% від загального обсягу експорту за групами УКТ ЗЕД 01-24 (основні країни-імпортери – Іспанія, Нідерланди, Італія); 2) 12 «Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж» – 18,0 % (Німеччина, Бельгія, Франція); 3) 15 «Жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження» – 17,6 % (Нідерланди, Іспанія, Італія) [1, с. 101].

Ліберальна модель сучасної світової економіки характеризується високим рівнем проникнення технологій та фінансових інструментів. Створюючи великі можливості, на глобальному рівні вона формує і надзвичайно жорсткі обмеження.

Вітчизняна економіка як з точки зору витрат на виробництво, так і з точки зору інвестиційної привабливості має обмежені переваги. Її сировинна структура є головним фактором, що створює надзвичайну залежність від зовнішніх впливів. Від цін на сировину на світових ринках протягом останніх двадцяти років залежить стан української економіки та державних фінансів, рівень зарплат і добробут мільйонів українських громадян. Вітчизняні сировинні олігархи не зацікавлені у збільшенні доходів населення та в розвитку внутрішнього ринку. У цьому випадку їх бізнес з переважно застарілими підприємствами стане менш прибутковим або навіть збитковим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Куцмус Н. М., Прокопчук О. А., Усюк Т. В. Україна в системі глобальної економіки: торговельний аспект. Економіка АПК. 2020. № 4. С. 94 — 104.
2. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран. М.: Международные отношения, 1993. 896 с.
3. Greenwood R., Hanson S. G., Shleifer F., Serensen J. A. Predictable Financial Crises // NBER Working Paper 27396. Cambridge, MA, June 2020. — 63 p.
4. Piketty T. Capital and Ideology. Cambridge, MA, London: Harvard University Press, Belknap Press, 2020. — 1104 p.

Батиук Лариса Андріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри глобальної економіки, Державний біотехнологічний університет, Харків, e-mail: larisa_batyuk@btu.kharkov.ua

Batiuk Larisa A. – doctor of economics, Ph.D. (Economic Sciences), Associate Professor Department of Global Economy, Vinnytsia National Technical University, Kharkiv, e-mail: larisa_batyuk@btu.kharkov.ua